

تعیین میزان مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله استان فارس اول آبانماه ۱۳۷۴ لغایت پایان مهرماه ۱۳۷۵

محمد فرارویی ***

دکتر علیرضا میراحمدی زاده **

عزت مظلومی **

چکیده

می باشد که این میانگین در شهرستان استهبان بیشترین مقدار خود (۳۲/۴۵ سال) و در شهرستان بوانات کمترین مقدار خود (۲۷/۳۳ سال) را داراست. میانگین سنی مرگ در شهرها (۳۲/۱ سال) بیشتر از روستاها (۳۰/۸ سال) می باشد.

میزان مرگ مادران به دلیل عوارض بارداری و زایمان در استان فارس در زمان مطالعه، ۳۳/۰۷ درصد هزار تولد زنده بود. این میزان در روستاها ۳۸/۰۵ و در جوامع شهری ۲۹/۲۳ درصد هزار تولد زنده بود.

به دنبال سرشماری نفوس سال ۱۳۷۵ در استان فارس، موارد مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله طی دوازده ماه قبل از آمارگیری (اول آبانماه ۱۳۷۴ لغایت پایان مهرماه ۱۳۷۵) جدا و جهت اخذ اطلاعات تکمیلی و دموگرافیک مجدداً مورد بررسی و پیگیری قرار گرفت. نتایج بدست آمده نشان داد که مجموعاً تعداد ۶۹۸ مورد مرگ در گروه سنی زنان ۱۰-۵۰ ساله از اول آبانماه ۷۴ تا پایان مهرماه ۷۵ در استان فارس رخ داده است. میزان مرگ این زنان در استان فارس ۰/۶۱۱۳ در هزار است که در روستاها حدود ۲ برابر شهرها می باشد (۰/۸۳۶۶ در هزار در برابر ۰/۴۴۶۱ در هزار). همچنین این مطالعه نشان داد که سوانح و حوادث شایعترین علت مرگ زنان ۱۰-۵۰ ساله شهری و روستایی می باشد (۳۱/۸ درصد)، پس از آن سرطانها (۲۱/۰۷ درصد) و در رأس آنها سرطان پستان، بیماری داخلی (۱۸/۰۶ درصد)، سکته ها (۱۳/۴۶ درصد)، عوارض بارداری و زایمان (۲/۸۶ درصد) و عفونتها (۲/۱۴ درصد) در مرتبه بعدی از نظر شیوع (در شهر و روستا) قرار دارند. برای ۸/۰۲ درصد از مرگها علت مشخص گزارش نشده بود. میزان مرگ و میر این زنان در فضا کمترین (۰/۳۲۳۳ در هزار) و در مسممی بیشترین مقدار (۰/۵۰۳ در هزار) بود. میانگین سنی مرگ و میر زنان در استان فارس ۳۱/۴ سال

واژه‌های کلیدی: میزان مرگ، زنان، عامل

مرگ

مقدمه

زنان گروه سنی ۱۰-۵۰ ساله قشر فعال جامعه بوده و سلامت آنها تأثیر مستقیم بر سلامتی و اقتصاد خانواده و جامعه دارد، همچنین نقش مفید و اثر گذار سلامتی این گروه از زنان بر روی مراقبت

* کارشناس بهداشت خانواده، مرکز بهداشت استان فارس
** پزشک عمومی مرکز مطالعات و تحقیقات، مرکز بهداشت استان فارس
*** مربی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، آموزشکده بهداشت، گروه آمار

تجزیه و تحلیل انجام شد. در این مطالعه تعداد ۶۹۸ زن فوت شده در مدت فوق که در گروه سنی ۱۰-۵۰ سال قرار داشتند، مورد بررسی قرار گرفتند.

توجه به دو نکته ضروری است، یکی اینکه متوفیان مورد مطالعه را در گروه‌های سنی ۵ ساله (۱۴-۱۰ و ۱۹-۱۵ و...) قرار دادیم، ولی زنان ۵۰ ساله را در یک گروه جداگانه آوردیم، دوم اینکه علل مرگ و میر را برای سهولت کار به ۷ دسته کلی تقسیم کردیم که عبارتند از:

۱- سوانح و حوادث: شامل تصادف، سوختگی، قتل، خودکشی و غیره

۲- بیماریهای داخلی: شامل بیماریهای قلبی، بیماریهای کلیوی، سیروز کبدی، تالاسمی دیابت، تشنج، بیماریهای روانی، یرقان، بیماریهای روماتیسمی، بیماریهای قلبی، موتیپل اسکروزو گواتر

۳- سرطانها: شامل سرطان رحم، سرطان پوست، سرطان مغز، سرطان دستگاه گوارش، سرطان سینه، سرطان ریه، سرطان کبد، سرطان خون و غیره

۴- سکته: شامل سکته قلبی و سکته مغزی و سکته‌های نامشخص

۵- عوارض بارداری و زایمان

۶- بیماریهای عفونی

۷- نامشخص

یافته‌ها

در مجموع ۶۹۸ مورد مرگ در زنان گروه سنی ۱۰-۵۰ سال در استان فارس از اول آبانماه ۱۳۷۴ لغایت پایان مهر ۱۳۷۵ به وقوع پیوسته است. میزان مرگ اختصاصی گروه سنی مورد مطالعه در مجموع برابر ۰/۶۱۰۴ در هزار بوده است. بیشترین میزان مرگ اختصاصی در گروه

و تربیت کودکان بر کسی پوشیده نیست. بنا براین کاهش مرگ و افزایش سطح سلامتی این گروه از زنان (۱۰-۵۰ سال) به صورت مستقیم و غیر مستقیم سلامتی جامعه را تضمین نموده، باعث ایجاد یک جامعه سالم از نظر جسمی روانی و مفید از نظر اقتصادی می‌شود.

مرگ هر زن در یک خانواده علاوه بر آثار زیانبار روحی و اقتصادی، باعث اختلال در تربیت فرزندان شده و اساس و پایه مستحکم خانواده به طور محسوسی متزلزل می‌شود.

به دلیل اینکه هنوز عوامل مرگزی قابل پیشگیری مثل عوارض بارداری و زایمان، سوانح و حوادث و... عامل بسیاری از مرگهای زنان می‌باشند، بنابراین یک بررسی کلی و جامع درباره علل مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله ضروری و الزامی می‌باشد، مقاله حاضر علل مرگ و میر این زنان را بررسی کرده و با توجه به علل و سن مرگ زنان، نتایج تنظیم و تدوین گشته است.

امیدواریم که نتایج این مقاله گامی در جهت کاهش مرگ و میر این گروه از زنان باشد و باعث ارتقای سلامتی خانواده و جامعه گردد.

مواد و روشها

به دنبال سرشماری نفوس سال ۱۳۷۵ در استان فارس، موارد مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله طی دوازده ماه قبل از آمارگیری (اول آبانماه ۱۳۷۴ لغایت پایان مهرماه ۱۳۷۵) جدا و جهت اطلاعات تکمیلی و دموگرافیک، مجدداً مورد بررسی و پیگیری قرار گرفت (۱).

کارشناسان هر شهرستان با توجه به آدرس متوفی به محل زندگی وی مراجعه و اطلاعات مورد نیاز را با پرسشگری از بستگان نزدیکی متوفی به دست آوردند، سپس اطلاعات به دست آمده در فرم مربوطه یادداشت و پس از پانچ کامپیوتری،

روستاها ($SD=12/2=30/8$) بود.

میزان مرگ و میر زنان به دلیل عوارض بارداری* و زایمان در استان فارس ۳۳/۰۷ درصد هزار تولد زنده بود و این میزان به طور چشمگیری در روستاها (۳۸/۰۵) بیشتر از شهرها (۲۹/۲۴) بود.

بحث و نتیجه گیری

میزان مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله روستاهای استان فارس به مراتب بیشتر از شهرها بوده است که چیزی در حدود ۲ برابر است، البته این میزان در سال ۱۳۷۵ در جوامع روستایی ایران ۰/۸۵ در هزار بوده که تفاوتی با آمار کشوری ندارد (۲)، این مسأله ناشی از پایین بودن سطح سلامتی زنان روستایی است که باید با تمهیدات لازم و برنامه ریزیهای اصولی، سطح سلامتی این زنان را بالا برده و با شناسایی سریع بیماریهایی که در مراحل اولیه می‌توان آنها را مهار نمود، از مرگ و میرها کاست.

از نظر علل مرگ و میر، متأسفانه سوانح و حوادث به عنوان شایعترین علت مرگ و میر، در روستاها و شهرها، شناخته می‌شوند و این در حالی است که تمامی این مرگ و میرها قابل پیشگیری بوده و یا حداقل می‌توان از وقوع بسیاری از آنها کاست.

در علل سوانح و حوادث، تصادفات نقلیه موتوری و خودکشی بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند، به این ترتیب شیوع علل مرگ، مشابه نتایج آماری دیگر مناطق کشور نیز می‌باشد (۳). تصادف را می‌توان با بهسازی راههای روستایی و بین شهری و همچنین

سنی ۵۰ سال و کمترین در گروه سنی ۱۰-۱۴ سال گزارش شده است و به عبارت دیگر افزایش سن با میزان مرگ اختصاصی ارتباط مستقیم داشته است (جدول ۱).

شایعترین علت مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله استان فارس در مجموع سوانح و حوادث بود، در گروه سنی زیر ۲۵ سال سوانح و حوادث و در گروه سنی بالای ۴۵ سال سکته‌های قلبی و مغزی و در گروه سنی ۲۵ تا ۴۵ سال سرطانها بیشترین شیوع را داشتند (جدول ۲).

هریک از علل عمده مرگ و میر خود به علل دیگری تقسیم می‌شوند، که شایعترین علت سوانح و حوادث، خودکشی (۹/۳۱٪ کل مرگها) و تصادف (۸/۳٪ کل مرگها) بود؛ شایعترین سرطان، سرطان سینه (۴/۱۵٪) و بعد سرطان خون (۳/۸۶٪) و شایعترین بیماریهای داخلی ایجاد کننده مرگ، بیماریهای قلبی (۳/۲۹٪) و کلیوی (۲/۷۲٪) بودند.

میزان مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله روستایی (۵۸/۷۴٪) بسیار بیشتر از این گروه از زنان شهری (۴۱/۲۶٪) بود، به طوری که این میزان حدود ۲ برابر می‌باشد. شایع ترین علت مرگ در جوامع شهری و روستایی، سوانح و حوادث (۲۲۲ مورد) و در مرتبه بعد سرطان (۱۴۱ مورد) بود.

میزان مرگ و میر این زنان در شهرستان ممسنی بیشترین و در شهرستان فسا کمترین مقدار خود را دارا بود (جدول ۳).

کمترین میانگین سنی هنگام مرگ زنان مذکور از شهرستان بوانات ($SD=11/961, 27/33$) و بیشترین آن از شهرستان استهبان ($SD=10/229, 33/45$) گزارش شده است؛ میانگین سنی زنان ۱۰-۵۰ ساله استان فارس در هنگام مرگ، ۳۱/۲۴ سال ($SD \pm 12/26$) بود. میانگین سنی مرگ زنان گروه سنی مذکور در شهرها ($SD=12/3, 32/1$) حدود یک سال بیشتر از

* میزان مرگ زنان به دلیل عوارض بارداری و زایمان
۱۰۰/۰۰۰، تعداد موارد مرگ زنان به علت عوارض بارداری و زایمان در یک سال
موالید زنده همان سال

عوارض بارداری و زایمان نیز به نوبه خود حدود ۳ درصد از مرگهای زنان را به خود اختصاص داده است. این مرگها به نسبت جمعیت مربوطه بیشتر در روستاها اتفاق افتاده است و همچنین این مرگها بیشتر در سنین ابتدایی ازدواج رخ داده است. با توجه به مسائل گفته شده می توان چنین نتیجه گرفت که اگر سن ازدواج مناسبتر و مراقبتهای دوران بارداری و هنگام زایمان بیشتر و کاملتر باشد، می توان از وقوع بسیاری از آنها کاست (۴). میزان مرگ و میر مادران به علت عوارض بارداری و زایمان در جوامع روستایی بسیار بیشتر از جوامع شهری بود که این مسأله نشانگر پایین بودن سطح مراقبتهای دوران بارداری در روستاها می باشد، ولی در هر صورت این میزان را میتوان با مراقبتهای شدید مادران در دوران بارداری به ویژه در جوامع روستایی به مقدار زیادی بهبود بخشید.

در آخر ذکر این نکته ضروری است که چون میزان مرگ زنان روستایی بیشتر از شهری است در دیگر مطالعات نیز این اختلاف در جامعه روستایی و شهری به چشم می خورد (۳) و چون اکثر علل مرگ قابل پیشگیری است، وجود یک مرکز اورژانس در مناطق دور از شهر که کارهای اولیه را برای احیای مریض انجام می دهند، ضروری است. امیدواریم که این مقاله و نتایج مربوطه بتواند سطح سلامتی زنان را ارتقا دهد و نهایتاً جامعه ای سالم مفید از نظر اقتصادی داشته باشیم.

تشکر و تقدیر

از کلیه کسانی که در مرکز مطالعات و تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی شیراز همکاری لازم را مبذول داشته اند، تشکر و تقدیر می گردد.

آموزشهای لازم و نصب تابلوهای راهنمایی و رانندگی کاهش داد. در مورد خودکشی متأسفانه مسائل روحی و روانی در جوامع شهری و بالاخص در جوامع روستایی بسیار زیاد بوده به طوری که حدود ۱۰ درصد از مرگهای زنان به علت خودکشی می باشد، این مسأله را می توان با برنامه های بهداشت روان، مشاوره روانپزشکی، آموزشهای عمومی و حل مسائل و مشکلات، به طور محسوسی کاهش داد.

دومین علت مرگ و میر در این گروه از زنان را سرطاناتشکیل می دهند، ضمن اینکه اگر این سرطاناتها در مراحل اولیه شناسایی و درمان شوند، میزان بقای زندگی آنها تا حدود زیادی افزایش می یابد. با انجام معاینات و آزمایشهای غربالگری (Screening) از قبیل معاینه مرتب پستان، ماموگرافی، پاپ اسمیر... سرطاناتها را می توان در مراحل اولیه شناسایی و نسبت به درمان آنها اقدام کرد.

بیماریهای داخلی نیز از جمله علل عمده مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله بودند که در رأس آن بیماریهای قلبی، عقب ماندگی ذهنی و بیماریهای روانی قرار دارند و در درجه بعدی بیماریهای کلیه، تالاسمی، تشنج و دیابت می باشند. اگر چه نمی توان از پیشرفت بعضی از این بیماریها جلوگیری به عمل آورد، ولی می توان از سرعت پیشرفت بسیاری از این بیماریها کاست و یا اگر زود شناسایی شوند، درمان کامل کرد، همچنین با آزمایش ساده قبل از ازدواج نیز می توان از بروز بعضی از بیماریها مثل تالاسمی جلوگیری کرد.

از علل دیگر مرگ و میر این زنان سکته (مغزی و قلبی) می باشد که این علت را می توان با کاهش استرسهای محیطی، رژیم غذایی مناسب، حذف عوامل خطر ساز (مثل دیابت، فشار خون، سیگار) به طور مشخصی کاهش داد.

References

- ۱- مرکز آمار ایران. نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن. کتاب اول، ۱۳۷۵.
- ۲- مرکز گسترش شبکه و مدیریت خدمات بهداشتی درمان، انتشار جمع بندی زیجهای حیات، ۱۳۷۴.
- ۳- معاونت بهداشتی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی. طرح مطالعه مرگهای زنان در سنن باروری، با همکاری دفاتر WHO, UNFPA, UNICEF و مرکز آمار ایران. ۱۳۷۵.
- 4- Carlla A, Erica A. Maternal mortality a glabal fact book. WHO, 1992.

جدول ۱: میزان مرگ اختصاصی زنان ۱۰-۵۰ ساله ساکن در استان فارس
 (۷۴/۸/۱ لغایت ۷۵/۷/۳۰)

میزان اختصاصی مرگ و میر (در هزار)*	تعداد مرگ (نفر)	جمعیت (نفر)	گروه سنی (سال)
۰/۲۴۰۷	۶۹	۲۸۶۶۰۴	۱۰-۱۴
۰/۴۰۵۵	۹۴	۲۳۱۷۶۲	۱۵-۱۹
۰/۴۵۹۴	۷۸	۱۶۹۷۸۴	۲۰-۲۴
۰/۵۷۸۷	۷۵	۱۲۹۵۹۱	۲۵-۲۹
۰/۷۰۴۴	۶۸	۹۶۵۳۶	۳۰-۳۴
۰/۹۴۳۵	۸۴	۸۹۰۲۳	۳۵-۳۹
۱/۲۱۹۶	۹۳	۷۶۲۵۲	۴۰-۴۴
۱/۸۶۷۲	۱۰۱	۵۴۰۹۰	۴۵-۴۹
۴/۵۶۳۸	۳۶	۷۸۸۸	۵۰
۰/۶۱۱۴	۶۹۸	۱۱۴۱۵۳۰	کل

* میزان مرگ اختصاصی زنان = ۱۰۰۰۰ × تعداد مرگ در هر گروه سنی در مدت یک سال
 جمعیت همان گروه سنی در همان سال

جدول ۲: میزان شیوع علل مرگ و میر به تفکیک گروههای سنی در زنان ۱۰-۵۰ ساله
 استان فارس (۷۴/۸/۱ لغایت ۷۵/۷/۳۰)

گروه سنی علل	۱۰-۱۴	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	۳۰-۳۴	۳۵-۳۹	۴۰-۴۴	۴۵-۴۹	۵۰	جمع	درصد (%)
سوانح و حوادث	۲۴	۵۰	۲۵	۳۰	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲	۲۲۲	۳۱/۸۰
سرطانها	۸	۱۱	۱۲	۱۲	۱۵	۲۳	۲۷	۲۸	۱۱	۱۴۷	۲۱/۰۶
بیماریهای داخلی	۲۲	۲۱	۱۱	۱۵	۱۲	۱۰	۱۳	۱۸	۳	۱۲۶	۱۸/۰۵
سکته	۱	۲	۷	۷	۱۰	۱۶	۲۲	۲۹	۱۶	۱۱۲	۱۶/۰۴
عوارض بارداری	۰	۲	۵	۳	۳	۲	۱	۱	۰	۲۰	۲/۸۶
بیماریهای عفونی	۵	۲	۰	۲	۱	۰	۱	۴	۰	۱۵	۲/۱۴
نامشخص	۹	۴	۸	۶	۳	۹	۶	۷	۲	۵۶	۸/۰۲
کل	۶۹	۹۴	۷۸	۷۵	۶۸	۸۴	۹۳	۱۰۱	۳۶	۶۹۸	۱۰۰
درصد (%)	۹/۸۸	%۱۲/۴۶	۱۱/۱۷	۱۰/۷۴	۹/۷۴	۱۲/۰۲	۱۳/۳۲	۱۴/۴۶	۵/۱۵		

جدول ۳: میزان مرگ و میر زنان ۱۰-۵۰ ساله ساکن استان فارس به تفکیک شهرستان
(۷۴/۸/۱ لغایت ۷۵/۷/۳۰)

میزان در ۱۰۰۰	موارد مرگ	جمعیت	شهرستان
۰/۶۷۶۶	۲۳	۳۳۹۹۲	آباده
۰/۴۴۵۳	۱۱	۲۴۷۰۲	اقلید
۰/۵۹۳۲	۱۱	۱۸۵۴۳	استهبان
۰/۴۳۱۷	۶	۱۳۸۹۸	بوانات
۰/۶۸۹۹	۴۰	۵۷۹۷۴	جهرم
۰/۸۵۱	۶۵	۷۶۳۸۰	کازرون
۰/۶۷۸۹	۴۳	۶۳۳۳۲	فیروزآباد
۰/۳۲۳۴	۱۸	۵۵۶۵۰	فسا
۰/۸۲۷۱	۵۳	۶۴۰۷۵	داراب
۰/۶۵۷	۱۷	۲۵۸۷۳	سپیدان
۰/۵۳۲۳	۲۲۵	۴۲۲۶۲۶	شیراز
۰/۳۶۸۹	۲۶	۷۰۴۷۲	لار
۰/۸۸۳۹	۳۰	۳۳۹۳۹	لامرد
۱/۰۵۰۳	۵۱	۴۸۵۵۳	ممسنی
۰/۵۳۸۸	۵۶	۱۰۳۹۲۹	مرودشت
۰/۸۳۳۵	۲۳	۲۷۵۹۲	نی ریز
۰/۶۱۱۴	۶۹۸	۱۱۴۱۵۳۰	کل

Female Mortality Rate in Fars Province

Mazloomi E. B.S. , Mirahmadi A. M.D.** , Fararoei M. M.S.****

Abstract

After the Iranian population census in 1996 , female mortality rate (from 10to50 years of age) for the previous year 1995 was calculated and a study was done to determine the cause and place of death.

Female mortality rate was 0.61 for the total province and in rural areas it was two folds of urban areas.

The most frequent cause of death was accidents and the second was cancer. Fasa(county) had the lowest mortality rate and Mamasani had the highest. Maternal mortality rate was 33.07 per 100000(rural 38.05 vs. urban 29.24).

Mean age of death was 31.4(SD=12.26).

Key words: Mortality rate, Females, Cause of death.

* B.S. in Fars Province Health Center

** M.D. in Fars Province Health Center

*** M.S. in Epidemiology , Yasuj University of Medical Sciences